

KULTURNO NASLIJEĐE BOSNE I HERCEGOVINE P H O T O - W O R K S H O P

Projekt Odjela za djecu i mlade
Ureda Italijanske Kooperacije za
Razvoj u Bosni i Hercegovini:

**Stefania Fantuz, Mersiha Behlulović,
Federica Dallan, Marica Garzon
i Maria Alice Iannuzzi**

Voditelj fotoradionice:
Timur Makarević

Tekst:
Prof. Leonard Valenta

Grafika:
Amir Idrizović

**Italijanska Ambasada u Sarajevu
Lokalna Tehnička Jedinica - UTL**

Ulica Čekaluša, 51
71000 Sarajevo
Tel: + 387 33 560170
Fax: + 387 33 667227
Email: utl.sarajevo@esteri.it
www.utlsarajevo.org

Fotografije

Gimnazija Mostar
**Bećirović Mirna, Bojčić Azra, Ćorajević Lejla,
Čimić Sanela, Čolić Majda, Delalić Jasmina,
Gilić Saira, Gornčić Irma, Habul Sunčica,
Haćam Ismar, Hasanagić Harun, Idriz Vildeta,
Jaganjac Melisa, Jelovac Sanja, Kapetanović
Emica, Kapetanović Enio, Kerović Neira,
Lovrić Vesna, Marić Amina, Mikulić Ana,
Omerica Rujejda, Osmanagić Azra, Pažin
Filip, Penava Fatima, Ratkušić Amina, Rozić
Marko, Sarić Admir, Sefić Azra, Spužević
Mirna, Šahinagić Lejla, Šanjević Sunčica,
Šipković Tajma, Škobalj Sanja, Šuta Alema,
Trajkovski Tamara, Vejzović Azra, Velagić
Farah, Voloder Ema, Vuković Martina**

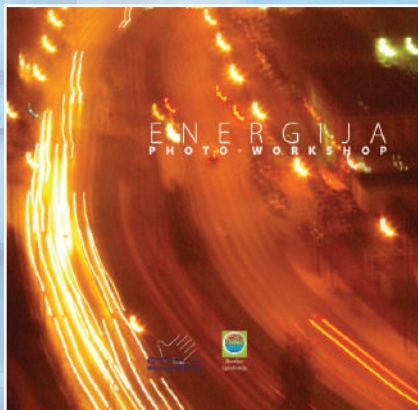
Katolički školski centar "Sv. Josip" Sarajevo
**Amila Bećar, Nikolina Đonović,
Nikolina Drlječan, Angela Ferhatović,
Andrea Marjanović, Emina Magić,
Bjanka Smoljo, Ružica Živko**

Gimnazija i Hemijska tehnička škola Srebrenica
**Nada Pavlović, Božana Petrović, Marijana
Živanović, Mirjana Simić, Dragan Ćirković,
Gordana Milovanović, Nikola Janjić, Nemanja
Marinković, Siniša Pećanac, Aleksandar
Bojić, Stefan Vuković, Đurađ Hajder, Mladen
Stojanović, Mirjana Simić, Adisa Gušić**

Štampa Bemust – Sarajevo, mart/ožujak 2009

© 2009, Italijanska Kooperacija za
Razvoj. Sva prava pridržana.

*Italijanska Kooperacija za Razvoj je vlasnik svih
sadržaja knjige. Knjiga se ne smije prodavati
ni u kojem slučaju i ni po kojoj cijeni, čak ni po
nabavnoj cijeni štampanog primjerka. Knjiga
se mora dati kao besplatan primjerak. Sadržaji
objavljeni u ovoj knjižici se smiju reproducirati
samo u nekomercijalne svrhe i uz poštovanje
svih autorskih prava, pod uvjetom da sadrži ovu
napomenu o autorskim pravima.*

ENERGIJA

O SPOLU, RODU I
SEKSUALNOM I
REPRODUKTIVNOM
ZDRAVLJU

ZAGAĐIVANJE

KULTURNO NASLIJEĐE BOSNE I HERCEGOVINE PHOTO - WORKSHOP

Italijanska kooperacija za Razvoj nastavlja svoj svesrdni angažman na polju promocije politika u korist djece i mladih u Bosni i Hercegovini. Naše inicijative su artikulirane kroz složene višegodišnje projekte, putem kojih se daje podrška strukturnim reformama i sistematskim rješenjima problema mladih generacija u državi putem multidisciplinarnog i integriranog pristupa. Osim toga, realiziramo i manje ali značajne inicijative kojima upravljamo direktno iz našeg ureda u Sarajevu, a koje nastaju kao odgovor na potrebe koje u suradnji sa našim lokalnim partnerima identificiramo na terenu.

Rezultat jedne takve inicijative je i ovaj set knjižica koji imam zadovoljstvo ovdje predstaviti, u kojemu zastupamo aktuelne teme u interesu učenika srednjih škola Bosne i Hercegovine: zagađivanje, obnovljivi resursi, energija i održivi razvoj, zaštita i valorizacija prirodne i kulturne baštine Bosne i Hercegovine, jednakost i ravnopravnost spolova.

Knjižice se sastoje od narativno-stručnog dijela koji je popraćen fotografijama srednjoškolaca iz Sarajeva, Mostara i Srebrenice koji su pohađali fotografske radionice u svojim gradovima.

Nadamo se da će ovaj serijal knjižica doprinijeti jačanju svijesti mladih o ovim značajnim temama za buduće generacije građana, te se zahvaljujemo svima koji su sudjelovali u njihovom ostvarenju. Posebno se zahvaljujemo NVO Bezdan – Sprofondo, lokalnom partneru na ovom projektu, sa kojom smo i ovom prilikom ostvarili kvalitetnu saradnju.

Silvano Tabbò
Direktor Italijanske Kooperacije za Razvoj

Cijeli stari kontinent, što se po mit-skim pričama Europom nazvaše, iskićen je prastoljetnim lampionima, okamenjenim i zaustavljenim u vremenu i prostoru. Danas su ti lampioni samo nijemi svjedoci tih vremena, prohujalih stoljeća, naroda, država i kultura. Podsjećaju na uspavane divove povijesti. I čini se da ta metaforika lampiona jeste pravi naziv ovih svjetionika, kojima isijava Europa u svome kulturno-povijesnom naslijeđu. Zbunjujuće djeluje dok se na ovakav način promatra to bogato naslijeđe Europe, predstavljeno u tolikim građevinama, spomenicima, objektima, ali i onim malim pokretnim draguljima toga naslijeđa poput knjiga, slika i brojnih umjetnina. Zbunjujuće, jer odakle krenuti? Što je najvažnije? Kako izdvojiti ono najupečatljivije? To je veoma teško, jer sve to tumači Europu u

Bosna i Hercegovina je prava riznica kulturnog i povijesnog naslijeđa, brižno sabranog kroz stoljeća u njezinim gradovima ili razasutog po njezinim uzvišenjima, dolinama i klancima. U njima je zbijena sva kulturna, duhovna i povijesna snaga ove zemlje i njezinih ljudi. Ona predstavlja golemo bogatstvo iz kojeg se crpi milenijska priča zvana Bosna i Hercegovina.

K U L T U R N O N A S L I J E Ć E B O S N E I H E R C E G O V I N E

njezinoj povijesti, predstavlja njezinu sadašnjost i upućuje na put budućnosti.

U tom mozaiku ogromnog europskog naslijeđa nalazi se i onaj kamenčić što se naziva bosanskohercegovačka kulturna i historijska baština. Iako mali naspram europskog gorostasa, on je ipak uočljiv, izdašan i sjajan, jednako težak za selekciju važnog i manje važnog. Ako bismo tu

cjelokupnu kulturu zamislili kao vitraj, bosanskohercegovačkom dijelu bi pripadao onaj djelić stakla koji bi propuštao europske kulturne zrake kroz svoje šareno staklo obojano tolikim bogatstvom boja izvedenim iz različitosti kultura, običaja i vjerskih uvjerenja. Isijavalo bi tolikim gradovima-biserima ove zemlje u svojoj patinastoj ljepoti. Odisalo bi daškom starine usulih

tvrđava i gradina, što zauvijek u svome
snu sakriše prošlost svoje zemlje. Mirisalo
bi memastim listinama srednjovjekovnih
vladara ove zemlje, vrijednim spisima što
ga stanovnici ovoga komadića Europe na-
mriješe onima koji će tek doći.

Doista s koje god bosanskohercegovač-
ke kapije zavirite u ovu zemlju osjetit ćete
taj dašak prošlosti. Koliko god se upinjali

da njezina kulturna baština pripada ili ne pripada Europi, ona je jednostavno tu, ona je jednostavno njezin dio, i Europa je dio nje.

Diviše se nekada srednjovjekovni vitezovi na svojim turnirima plemenitim držanjem, ljepotom i uglađenošću onih što živješe i vladāše zemljom Bosnom. Zadiviše se europski velikaši i ini grofovi, baru-

ni i knezovi umješnosti i ponositosti onih što dolaziše iz te zemlje. Od svega danas ostadoše isti oni lampioni kojima isijava i europska kulturna i povijesna tradicija. Ti bosanskohercegovački lampioni isijavaju u već spomenutim gradovima i selima, gradinama povrh njih i spomenicima što ih nekada netko za nekoga podiže. Skri- veni u stoljetnim vrljetima gizdavih bo-

sanskih brda i tvrdog hercegovačkog stijenja, svoje priče oni pripovijedaju svojim najvjernijim družbenicama-rijekama, čije vode pronose te priče. Naše je samo da ih osluhnemo, poćutimo i doživimo. Ućinimo tako!

Una je zasigurno jedna od takvih društvenica koja pokušava u svojim kapljicama otrgnuti višestoljetnu povijest gradova ispod kojih protječe. Jedan od takvih je Bihać, biserni grad, koji poput čuvara stoji na zapadnim kapijama Bosne. Ovaj grad je zabilježio razna gospodstva, no ipak ostade ponajprije svoj i svojih ljudi. Vremena su se mijenjala, no Bihać je pronašao svoje mjesto u svakom kamenčiću bogatog povijesnog mozaika ovoga kraja. Od prvih spomena s kraja 13. stoljeća pa sve do danas ovaj grad na riječnom otoku uvijek je budio divljenje svakog putnika namjernika. Njegova prirodna ljepota sadržana ponajprije u vodenom zagrljaju ledene Une ali i ona okamenjena, koja svjedoči o njegovoj prošlosti, stoljećima se već isprepliću u harmoničnu priču o ovom gradu. Kapetanova kula, zvonik nekadašnje crkve svetog Antuna, grobovi srednjovjekovnih plemića koji vladahu ovim krajevima i glasovita Fethija džamija, koja svojom arhitekturom rozete i vitkih dugih prozora još i danas pripovijeda o svome iskonu srednjovjekovne crkve od koje Osmanlije načinise drugačiji božji dom, samo su neke od ishodišta povijesti ovoga grada. I zapravo cijeli kraj, sa svojim starim

gradovima što okruniše uzvisine bihaćke krajine nekako umilno ispisuje stranice svoje prošlosti. Ostrožac, Jezero, Stina i Bužim samo su neki od njih. I svaki ima svoju priču, svoju povijesnu epizodu kojom je ispunjena prošlost zapadnih kapija ove zemlje.

A na potpuno drugom kraju, na krajnjim jugozapadnim granicama Bosne i Hercegovine Trebinje pripovijeda jednako zanimljivu povijest. Drevni Mičevac ponad ovoga grada svjedoči o nekada važnom trgovačkom putu koji je u srednjem vijeku prolazio ovuda a kojima su iskusni

dubrovački trgovci trljali dlanove i brojali zaradu od dobre trgovine. Kao takav, on je bio važna carinska ispostava i okosnica trgovačkih varijabli u istočnoj Hercegovini. Za razliku od svoje družbenice Trebišnjice, Mičevac nikada nije porinuo u povijesti, kao ni brojni spomenici kojima cijeli ovaj kraj obiluje. Spomenimo samo glasoviti Arslanagića most, podignut u 17. stoljeću. Njegova priča je utoliko interesantna što se most ne nalazi na svome prvotnom mjestu. Naime, zbog gradnje hidrocentrale i potapanja cijelog kraja koncem 60.-tih i početkom 70.-tih godina prošloga stoljeća, most je rastavljen kamen po kamen i premješten nekoliko kilometara uzvodno.

Pripovijedanju o kulturno-povijesnom amanetu istočne Hercegovine pridružuje se i Stolac, taj drevni grad koji u svome naslijeđu čuva brojne priče i spomenike.

kako ih opjeva Mak Dizdar poput nijemih svjedoka još uvijek snivaju vremena srednjovjekovne bosanskohercegovačke prošlosti.

I opet osluškujući pripovijedanja bosanskohercegovačkih rijeka o njihovim kamenim prijateljima ispod kojih teku, nalazimo u svakoj kapljici vode, što se preko kamena i kaskada na tren odvoji od svoje stihije, nove priče. Na još jednoj zapadnoj kapiji tamo gdje Unac traži put da svoje vode preda pitomoj Uni, osluškujemo priču o drevnom pravoslavnom manastiru Rmanj. Smješten nadomak Martin Broda u dolini koja primiri goropadne uzvisine Osječenice, rmanjski manastir uljepšava krajolik svojom prostom i nenametljivom arhitekturom. Osnovala ga je polovicom 15. stoljeća despotica Katarina, koja je tu boravila s bolesnim sinom Hermanom.

Nekada Vidoški grad, u kojem je često boravio jedan od najmoćnijih srednjovjekovnih velikaša Stjepan Vukčić Kosača, Stolac danas čuva uspomenu na te dane upijenu u svaki kamen tvrdoga grada koji dominira na uzvisini. Podno njega, uz hitru i bistru vodu Vidoštice (Bregave) sniva begovina nekada moćnih stolačkih begova Rizvanbegovića. Najugledniji među njima, Ali-aga u 19. stoljeću dokuči i titulu paše i načini od Hercegovine važnu poljoprivrednu sredinu. A oko Stoca nizaju se priča za pričom, opet svaka sabijena u kamen. Ona na Ošanićima prožima se kroz kiklopske zidine drevnog Daorsona, nekadašnjeg sjedišta ilirskog plemena Daorsa. A u ravnici koja se razastrla pred Stocom, rasuli se stećci po nekropoli Radimlja, sve ljepši od ljepšeg, svaki sa svojom pričom i sa svojim motivima. Ti „kameni spavači“

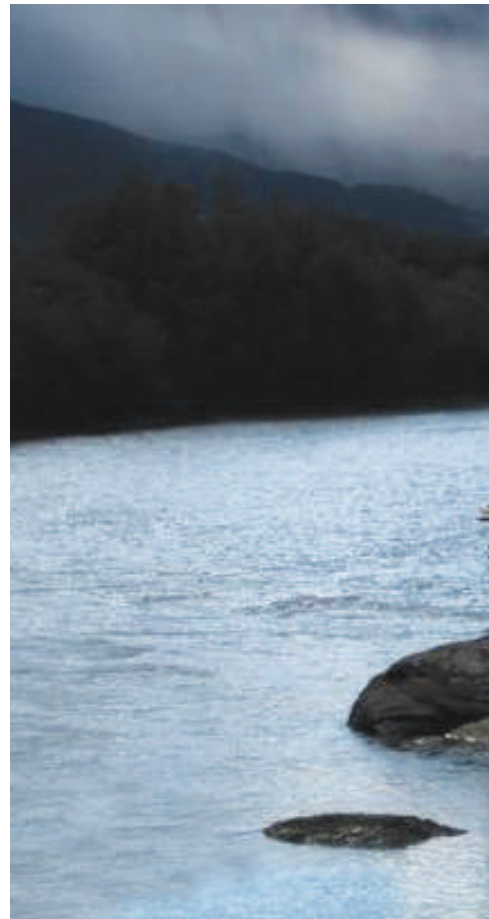

Kada joj sin umrije, žalosna majka podiže manastir nazvavši ga po sinu. Vremenom naziv Herman među narodom pređe u Rmanj i ostade do danas. Nekoliko puta rušen, paljen i pljačkan, Rmanj odoli svim povijesnim iskušenjima i poput kulturne i duhovne luči ovoga kraja svijetli i danas.

A na sjeveroistočnim kapijama BiH jedan grad stoljećima već ispraća vode Drine ka njezinu ušću u Savu. Zvonik, današnji Zvornik, kroz cijelo svoje postojanje, od rimskih vremena do naših dana, podsjeća na granicu. No, kao takav nipošto nije bio na rubnim stranicama političkih, trgovačkih i duhovnih impulsa. Zvonjava njegovih slavni dana odjekuje i danas iz zidina zvoničkog starog grada, što se nadvio nad koritom duboke Drine. Sve oko Zvornika je interesantno, počevši od njegovog imena koje nastade od

zvona što ga franjevci postaviše na svoju crkvu i samostan još u srednjem vijeku. A Drina, plaha i nepredvidiva, pomalo lukava a opet tako obljubljena u mentalitetu, pjesmama i uopće životu svih Podrinjaca hvalisavo pripovijeda o brojnim kulturnim spomenicima koje obiđe na svome putu. Možda ponajviše je hvalisava priča o mostu slavnog Mehmed-paše Sokolovića,

velikog vezira Osmanskog carstva, koji ni u vremenu svoje najveće slave nije zaboravljao svoj rodni kraj. Stoga i izgradi u 16. stoljeću tu velebnu ćupriju, koja je zahvaljujući našem nobelovcu Ivi Andriću danas poznatija pod nazivom svoje hvalisave družbenice Drine, „Na Drini ćuprija“.

Postoje brojna mjesta po ovoj zemlji koja i dan-danas odišu poviješću, tim

daškom prohujalih vremena, što ljudima i događajima bijahu obilježeni. Ipak nijedno mjesto ne odiše tako kao Kraljeva Sutjeska, gdje se iskonska povijest čuva svakodnevno, ljubomorno i tiho. Tu tišinu jedino narušava bistra Trstionica što hući podno temelja drevnih zidina banskih dvora. Prelama se studena voda preko svojih kaskada, hitajući iz sutješkog klanca

i ostavljajući za sobom povijest ove zemlje zakriljenu Teševskim brdom. Ovdje je Bosna kod sebe! Ovdje se ova zemlja prepoznaje u svojoj povijesti, ljudima i prirodi. Ovdje se njezina, životima i kamenom slagana, stoljeća vide u svakodnevnom folkloru. I koliko god čovjek pokušavao objektivnim biti, zanijet će ga ljepota sutjeških brda, koja stisnuše među sobom

nekada iskoračane korake pod banskim i kraljevskim skutima, habitima i viteškim oklopima, velikaškim i trgovačkim odorama i inim gostima. Ovdje bosanski srednjovjekovni vladari izgradiše svoj dvor te Sutjesku ponosito nazvaše našim stolnim mistom. I stolovaše Bosnom iz Sutjeske. O tomu danas svjedoče samo ostaci dvora Kotromanića, ali i povelje što ih dijaci (pi-

sari) bosanskih vladara ispisivaše i ovjeravaše njihovim pečatima. Sutješki samostan je danas riznica i čuvar tih vremena, tog pokretnog kulturnog blaga, od kojeg posebice treba spomenuti inkunabule, knjige tiskane neposredno nakon izuma tiskarskog stroja polovicom 15. stoljeća, pečatnjake bosanskih vladara, veliko knjižno blago različite znanstvene temati-

ke i različite starosti kao i najstarije orgulje u BiH.

Nedaleko od ove riznice srednjovjekovne povijesti nalazi se još jedan biser iz istog perioda, kraljevski grad Bobovac. Bosanski ga vladari podigoše, duboko u srcu Bosne, zavučeno i pritajeno, kao da su željeli sačuvati ga samo za sebe. Ipak, ne bi tako! Namriješe oni bobovačke zi-

dine i kule cijeloj Bosni, za godine koje su dolazile, za vladare koji su ih naslijeđivali i za pokoljenja koja živiše pod ovim komandom nebeskog svoda. Postade on kamen temeljni bosanske srednjovjekovne države, mjesto odakle se ispisivala povijest ove zemlje. Kraljevi pohraniše krunu bosansku u njega, dvor podigoše, povelje pisaše i izaslanstva primaše. Onaj koji je vladao Bobovcem, vladao je Bosnom. Povijesni ga izvori prvi put spominju 1350. godine, a danas su od njega sačuvane ruševine kraljevskog dvora, temelji pojedinih objekata i restaurirana grobna kapela bosanskih kraljeva.

U skupinu političkih centara srednjovjekovne Bosne ubraja se i prostrano visočko polje, iskićeno duhovnim, političkim i kulturnim lokalitetima tog perioda. Od Mila (današnjeg sela Arnautovići) preko Moštri

do Visokog redaju se kulturni i povijesni spomenici. Upravo tu, zasja po prvi put kruna bosanska na čelu Tvrtka iz roda Kotromanića, na mjestu gdje fratri podigoše svoj prvi samostan po dolasku u Bosnu (Mili). I veliki ban Stjepan II. nađe ovdje svoje posljednje počivalište. Još časnii Kulin podiže ovdje prvu crkvu, učinivši tako ovaj kraj i sakralnim stjecištem Bosne. Biskupi stolovaše iz visočkog polja, a i didovi Crkve bosanske nađoše tu svoje sjedište (Moštre). Na brdu Visočici srednjovjekovni vojnici motriše iz grada Visoki cijelo polje, a pod gradom nastala dubrovačka trgovačka kolonija Podvisoki. Ta vremena najbolje pamti rijeka Bosna, što se stoljećima migolji kroz visočko polje.

Još jedan grad upisa se u društvo srednjovjekovnih važnih bosanskohercegovačkih gradova. Jajce svojom arhitektu-

rom, kulturnim i povijesnim spomenicima i danas ponosno i čak pomalo odvažno zrači srednjovjekovnom prošalošću, baštini je u svakom svom kamenu, u svakoj stazi i stepenici, što se uviše oko ovoga grada u nekim prohujalim stoljećima. I opet rijeka šapuće priče o tvrđavi, sadržane u svakoj kapljici plivskog vodopada što se na oku veličanstven način strmoglavlju-

je u hitri Vrbas, i odlazi dalje pronoseći priče o ovom kraljevskom gradu. A iznad rijeke u srcu grada, iskićenog krovovima bosanskih tipičnih kuća i okrunjenog zubcima prsobrana bedema starog grada, još uvijek se može osjetiti dašak prošlosti. Zvonik sv. Luke, najočuvaniji zvonik bosanskohercegovačkog srednjovjekovlja, već je odavno prestao zvoniti, ali svojom

skladnom arhitekturom i povijesnim značajem do danas je glasni svjedok davnih vremena. Ništa manje nije važna ni džamija Esme Sultanije, za čije se podizanje veže legenda kako je u 18. stoljeću ova žena, koja je bila bolesna, podigla od svoga nakita džamiju i još dva mosta na Vrbasu jer su joj prorekli da će ozdraviti ako podigne tri vjerske zadužbine. Osebujan

kulturno-historijski spomenik Jajca jeste i grobnica njegovog osnivača Hrvoja Vukčića Hrvatinića, isklesana u živoj stijeni, a u narodu poznatija kao katakombe. Grad na plivskom vodopadu obiluje još brojnim spomenicima kulture, od hrama boga Mitrasa još iz antičkih vremena do zgrade Drugog zasjedanja AVNOJ-a, na kojem su udareni temelji socijalističke Jugoslavije u Drugom svjetskom ratu.

Na plahovitoj površini Vrbasa uplovljavamo u pitomu Bosansku Krajinu, čiji blago zatalasani brežuljci zajedno s Vrbasom pričaju o prošlosti ovog dijela BiH. Banja Luka kao kraljica Krajine vlada tom pričom, čuva njezine priče u starim prigradskim mahalama iznad kojih se izdižu drvene munare, ali i širokim gradskim cestama i velebnim zgradama u srcu grada. One kazivaju o prošlosti, za mnoge, naj-

ljepšeg bosanskohercegovačkog grada ispunjenog brojnim i velikim parkovima, širinom koju ovom gradu još prije njegova nastanka podari Vrbas i brda što se razma-koše mjesta da naprave.

U bogatom kulturnom i povijesnom naslijeđu ove zemlje posebno mjesto zauzimaju duhovna mjesta, ishodišta vjerskog identiteta koji se prožima kroz višestoljetni međureligijski susret velikih svjetskih konfesija. Stoljećima su na tim mjestima sklapane ruke pred svetinjama, iste te ruke širene prema nebu, padalo se na sedždu i u tišini duše vođeni nutarnji razgovori sa svojim Bogom. Takvo mjesto je i Ajvatovića, za koju se veže priča o Ajvaz-dedi koji je za vrijeme jedne ugarske opsade grada, kojem je ponestalo vode, izmolio raspuknuće stijene i dovod vode u grad. Grad se tako spasi a cijeli kraj postade i do danas

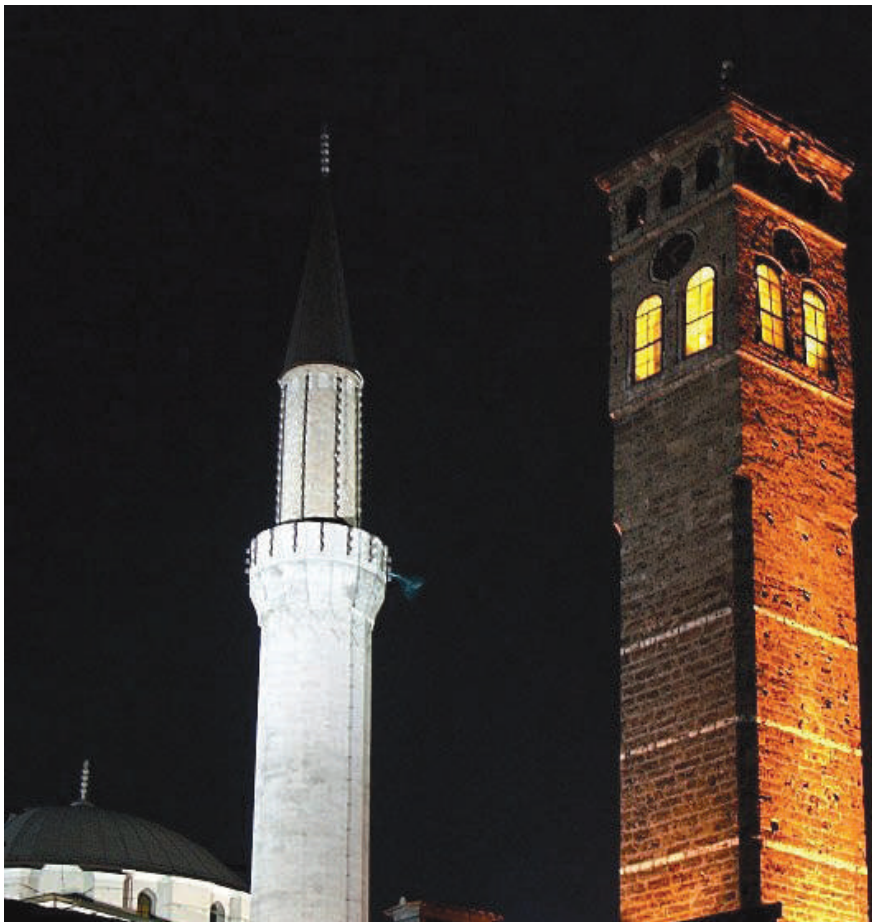
najpoznatije muslimansko dovište (hodočasničko mjesto) u Europi.

Među hercegovačkim gorama, kako se i nazva, smješteno je Međugorje, u svijetu poznato katoličko hodočasničko mjesto, za kojeg je vezano vjerovanje o ukazanju Gospe. Stara pravoslavna crkva u srcu sarajevske čaršije stoljećima je hodočasničko mjesto ne samo za pravoslavne kršćane, nego i za pripadnike drugih konfesija. Takvu tradiciju imaju i crkva svetog Ante na Bistriku i Turbe glasovitih Sedam braće. A Sarajevo samo po sebi predstavlja istinsku simbiozu međureligijstva, njegovog poimanja i koda života. Duhovne točke ovoga grada imaju i svoju povijesnu i kulturnu važnost. Džamija Gazi Husref-bega i svi objekti koje je ovaj veliki graditelj Sarajeva podigao u ovom gradu predstavljaju značajne kulturne spomenike Sarajeva. Spomenimo samo bezistan, hamam, sahat-kulu, Kuršumli-medresu, biblioteku i brojne druge ustanove i objekte. Sarajevski muzeji čuvaju ogromno pokretno blago kulture i povijesti ove zemlje. Među najvažnijim tim blagom, ako ne i najvažnijim, svakako je i glasovita Sarajevska Hagada, koju su Jevreji, kada su bili prognani iz Španjolske, donijeli sa sobom u Bosnu i Hercegovinu.

Vraćajući se osluškivanju rijeka u njihovom šaputanju o ovoj zemlji, njezinoj povijesti i kulturi pokušavamo zadobiti ovog najboljeg sugovornika za ovu temu. Među takvima je i Neretva, ta smaragdna ljepotica koja tko zna koliko dugom svojom hladnoćom ublažuje vrela hercegovački kamen, pronosi priče burom sa juga, drugujući sa svojim okamenjenim svjedocima prošlosti ove zemlje. Kako ne spomenuti možda njezinog najdražeg prijatelja Stari most u Mostaru. Stoljećima je svojim kamenim lukom grlio svoju smaragdnu

prijateljicu, koja se umiljato migoljila pod njim. Pa i onda kada je za tren bio prekinut taj zagrljaj, ona ga je strpljivo čekala i dočakala. Obnovljeni Stari most čini jezgru starog grada Mostara, čija se ljepota i kulturno-povijesni značaj najbolje vidi u činjenici da je uvrštena u društvo svjetske kulturne baštine pod zaštitom UNESCO-a. Nedaleko od Mostara nalazi se oaza mira

i ljepote, sadržana ne samo u veličanstvenom spoju prirode-hercegovačkog kamena i hladne rijeke Bune, nego i u duhovnom i kulturnom izrijeku te oaze. Riječ je o Blagaju, u kojem se nalazi derviška tekija, a na visokoj stijeni i ostaci grada u kojem je nekada stolovao moćni herceg Kosača, po kojem se i zemlja nazva Hercegovinom. Nizvodno, Bunom a onda Neretvom

vođeni, zastajemo pred gradom-muzejom Počiteljom, čija je ljepota sadržana u spoju značajnih objekata iz srednjovjekovnog i osmanskog perioda i kamene kolijevke u kojoj se ušuškao ovaj romantični grad.

Koliko li još priča treba osluhnuti u virovima i valovima rijeka što protiču kroz ovu zemlju, kako bismo bar se malo upoznali s njezinom bogatom kulturnom i povijesnom baštinom. Što bi nam sve mogla ispričati Lašva o nekadašnjem vezirskom gradu Travniku, njegovim mahalama i dvjema čaršijskim džamijama, staroj utvrdi ili o rodnoj kući Ive Andrića? Koje bismo priče čuli od nepredvidive Jale, koju Tuzlaci ukrotiše u kameno korito? Možda priče koje bi nas odvele daleko u antiku i srednji vijek. Što bi nam sve Usora, Sana i Una pripovijedali, i brojne druge rijeke koje u svojoj dubini kriju možda još

neispričane priče.

Bosna i Hercegovina je prava riznica kulturnog i povijesnog naslijeđa, brižno sabranog kroz stoljeća u njezinim gradovima ili razasutog po njezinim uzvišenjima, dolinama i klancima. U njima je zbijena sva kulturna, duhovna i povijesna snaga ove zemlje i njezinih ljudi. Ona predstavlja golemo bogatstvo iz kojeg se crpi milenij-ska priča zvana Bosna i Hercegovina.

